

Наточий А.Н.

**СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ОРИЕНТАЦИИ ВОСПИТАННИКОВ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ-ИНТЕРНАТОВ
УКРАИНЫ**

В статье рассматриваются вопросы специфики профориентационной работы в условиях общеобразовательной школы-интерната.

Ключевые слова: школа-интернат, труд, трудовое воспитание, профессиональная ориентация, профильное обучение, самоопределение.

Natochiy A.M.

**SOCIALLY-PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF PROFESSIONAL ORIENTATION OF PUPILS
OF GENERAL EDUCATIONAL BOARDING SCHOOLS OF UKRAINE**

In article specificity questions of professional orientation works in the conditions of a general educational boarding school are considered.

Key words: a boarding school, labor, labor education, professional orientation, profile training, self-determination.

УДК 37.017.93

Поліщук І.Є., Галіченко М.В.

**РЕЛІГІЙНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА ХЕРСОНЩИНІ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ 2011 РОКУ)**

Стаття висвітлює результати соціологічного дослідження, проведеного викладачами кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук Херсонського державного університету, яке було спрямоване на вивчення релігійних орієнтацій студентської молоді Херсонщини.

Ключові слова: молодь, релігійні орієнтації, толерантність.

Дослідження релігійності окремих верств суспільства, зокрема молоді, є досить актуальним у сучасній соціології релігії. В Європі вивчення релігійних орієнтацій молоді розпочалось з 1980-х років. Поступово цей процес охопив інші регіони світу, він сприяв появі Програми світових цінностей (World Values Program), що охоплює вже весь світ [5, с. 18]. Однак на сьогодні дослідження такого спрямування ще не отримали в Україні належного статусу. Потреба у підвищенні рівня української духовної культури викликає необхідність ґрунтовного вивчення проблеми релігійної свідомості. Зазначимо, що дослідженню проблем релігійності сучасної української молоді присвячені праці таких науковців, як Н. Гаврілова, Н. Дудар, В. Єленський, О. Кисельов та ін. [1–5].

Поряд із загальнонаціональними мають бути проведені регіональні соціологічні дослідження релігійних орієнтацій молоді, оскільки впродовж тривалого періоду своєї історії Україна була розподілена між різними державами та зазнавала різних релігійних впливів. У зв'язку з цими обставинами є сенс проаналізувати сучасний стан релігійних орієнтацій студентської молоді на прикладі Херсонського державного університету і в перспективі перейти до дослідження релігійної свідомості інших прошарків молодого покоління Херсонщини.

Особливістю Херсонщини є її досить пізнє заселення, коли в результаті російсько-турецьких воєн кінця XVIII – початку XIX століть відбулась масова колонізація. Швидке освоєння новоприєднаних земель потребувало створення на цій території сприятливих умов для переселенців. Однією з таких умов стала релігійна свобода, яка була забезпечена як щодо іновірців, так і щодо переслідуваних в інших регіонах Російської імперії старовірів. Це обумовило релігійну неоднорідність краю. Відсутність релігійної традиції на цих землях, а згодом атеїстична політика радянської влади сприяли тому, що в умовах релігійного

плюралізму незалежної України Херсонщина стає одним з регіонів поширення новітніх релігійних течій.

Розуміючи, що молодь – це соціальна група, що найбільш схильна до різноманітних соціальних змін, викладачі кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук Херсонського державного університету з 2000 року розпочали вивчення релігійних орієнтацій студентської молоді Херсонщини.

Соціологічне дослідження 2011 року є спробою перевірити результати опитувань 2000 та 2006 рр. і окреслити тенденції змін у релігійності студентської молоді Херсонщини [6; 8].

У дослідженні брали участь 497 студентів денної форми навчання ХДУ віком від 17 до 22 років (у 2000 – 400, у 2006 – 612). За місцем проживання: місто – 48,9 %, село – 34,4 %, смт – 16,7 % опитаних. Отримані такі результати:

1. Близько 85 % (у 2006 – 90 %) опитаних переконані, що сучасній людині потрібна релігія. Негативну відповідь дали лише 5 % (4 %), а 10 % (6 %) – не змогли визначитись. При цьому спостерігається суттєва відмінність між представниками чоловічої та жіночої статі (у попередньому дослідженні кількість людей, які впевнені, що релігія потрібна сучасній людині, виявилась однаковою у представників обох статей). Так, серед опитаних, які висловили негативне ставлення до релігії в сучасному світі, представників чоловічої статі виявилось набагато більше (табл. 1).

Таблиця 1.

Ставлення молоді до релігії

Потрібна	85 %	78,3 %	86 %
Непотрібна	5 %	14,5 %	3,5 %
Не знаю	10 %	7,2 %	10,5 %
	Всього опитано	Чоловіки	Жінки

Потрібна	85 %	82,3 %	87,1 %	88 %
Непотрібна	5 %	7 %	1,2 %	2,4 %
Не знаю	10 %	10,7 %	11,7 %	9,6 %
	Всього опитано	Мешканці міста	Мешканці села	Мешканці с.м.т.

2. Серед 497 опитаних 40,6 % вважають себе віруючими людьми (у 2000 р. – 34 %, 2006 – 46 %); швидше віруючими, ніж невіруючими – 45,9 % (у 2000 р. – 43 %, 2006 – 43,5 %); швидше невіруючими, ніж віруючими – 6,4 % (5,2 %); невіруючими – 4,2 % (у 2000 р. – 1,5 %, 2006 – 3,1 %); атеїстами – 2,9 % (2,2 %). Отримані результати дозволяють стверджувати, що чисельність віруючих скоротилась на 3 %. Таким чином, проведене дослідження не підтверджує загальну тенденцію зростання числа віруючих людей, характерну для всієї України [3, с. 8].

Проте, якщо не розмежовувати віруючих та швидше віруючих студентів, тоді цей показник буде відповідати результатам загальнонаціональних та європейських опитувань. Так, за даними соціологічного опитування “Релігія та релігійність України”, яке проведене Інститутом політики та Інститутом соціології НАН України в рамках участі України в Міжнародному соціальному проекті (ISSP) у 2008 році, зазначено, що “86,4 % віднесли себе до того чи іншого релігійного віросповідання” [7, с. 17].

Ми можемо спостерігати повільне зростання невіруючих людей серед студентів Херсонщини. Хоча ці відмінності не виходять за межі статистичної похибки, але порівняння трьох досліджень дозволяє визначити це як тенденцію. Стосовно атеїстів, то, на відміну від попереднього дослідження, коли більше 90 % з них у тих чи інших формах брали участь в релігійному житті, цього року ми маємо справу з людьми, які свідомо ігнорують релігійну

практику (не відвідують церкву, не відносять себе до конфесій за фактом хрещення та ін.). Загалом представниці жіночої статі є більш релігійними (табл. 2).

Таблиця 2.

Релігійність студентської молоді Херсонщини

Я віруючий	40,6 %	37,7 %	41,1 %
Я невіруючий	4,2 %	8,7 %	3,5 %
Швидше віруючий, ніж невіруючий	45,9 %	42 %	46,5 %
Швидше невіруючий, ніж віруючий	6,4 %	5,8 %	6,5 %
Я атеїст	2,9 %	5,8 %	2,4 %
	Всього опитано	Чоловіки	Жінки

Я віруючий	40,6 %	42 %	36,3 %	45,8 %
Я невіруючий	4,2 %	5,8 %	4,1 %	0 %
Швидше віруючий, ніж невіруючий	45,9 %	43,2 %	50,9 %	43,4 %
Швидше невіруючий, ніж віруючий	6,4 %	5,8 %	7 %	7,2 %
Я атеїст	2,9 %	3,2 %	1,7 %	3,6 %
	Всього опитано	Мешканці міста	Мешканці села	Мешканці с.м.т.

3. Як зазначають Н. Гаврілова та О. Кисельов, для розуміння процесу формування релігійних орієнтацій молоді важливим є розмежування двох форм релігійного самовизначення: перша постає внаслідок сімейного виховання і долучення до культурних надбань свого народу, друга – в процесі вторинної соціалізації, коли на базі власного досвіду молода людина обирає релігію, яка відповідає її переконанням [2]. Таким чином, з метою вивчення впливу сім'ї на процес формування релігійних орієнтацій студентської молоді, опитаним було запропоновано питання щодо релігійності їх батьків. 82,5 % опитаних відповіли, що їх батьків є віруючими (у 2000 р. – 58 %, у 2006 – 84,2 %); 0,2 % (1,0 %) – атеїстами; 13,3 % (9,8 %) – невіруючими; 4 % (4,7 %) зазначили, що один з батьків віруючий, а другий невіруючий або атеїст (табл. 3).

Таблиця 3.

Релігійність батьків

Так	82,5 %	82,6 %	82,5 %
Ні	13,3 %	13 %	13,3 %
Батьки атеїсти	0,2 %	0 %	0,2 %
Один з батьків віруючий	4 %	4,4 %	4 %
	Всього опитано	Чоловіки	Жінки

Так	82,5 %	84,4 %	77,2 %	87,6 %
Ні	13,3 %	13,2 %	14,6 %	10,8 %
Батьки атеїсти	0,2 %	0,3 %	0 %	0 %
Один з батьків віруючий	4 %	2,1 %	8,2 %	1,6 %
	Всього опитано	Мешканці міста	Мешканці села	Мешканці с.м.т.

4. Вторинна соціалізація пов'язана з опануванням певної професії, а у випадку студентської молоді – із процесом навчання у ВНЗ. Під час навчання та студентського дозвілля формується певне коло людей, взаємодіючи з якими молода людина може зазнавати певного світоглядного або релігійного впливу. Саме тому до анкети було включено питання про релігійність друзів та знайомих респондентів.

36,2 % опитаних відповіли, що серед їхніх знайомих і друзів віруючих більше половини (у 2000 році таких було 9,5 %, 2006 – 31,9%); 27,8 % (27,5 %) вважають, що їх дещо менше половини; 21,3 % (19,1 %) – значно менше половини; 13 % опитаних не змогли дати чіткої відповіді на це питання (у 2000 році таких було 25,0 %, у 2006 – 20,4 %). Лише 1,7 % (1,1 %) зазначили, що серед їхніх друзів і знайомих віруючих немає зовсім (табл. 4). Такі результати дають змогу припустити, що студентська молодь останнім часом почала більше цікавитися тим, якої віри дотримуються люди з їх найближчого оточення, студентство активно обговорює питання, пов'язані з релігійною проблематикою.

Таблиця 4.

Оцінка релігійності друзів та знайомих

Багато (більше 50 %)	36,2 %	29 %	37,4 %
Небагато (менше 50 %)	27,8 %	23,2 %	28,5 %
Мало (менше 25 %)	21,3 %	30,4 %	19,6 %
Зовсім немає	1,7 %	1,5 %	1,7 %
Не цікавлюсь	13 %	15,9 %	12,6 %
	Всього опитано	Чоловіки	Жінки

Багато (більше 50 %)	36,2 %	39 %	34,7 %	31,3 %
Небагато (менше 50 %)	27,8 %	27 %	25,4 %	35 %
Мало (менше 25 %)	21,3 %	20,3 %	26 %	14,5 %
Зовсім немає	1,7 %	0,8 %	1,8 %	3,5 %
Не цікавлюсь	13 %	12,9 %	12,1 %	15,7 %
	Всього опитано	Мешканці міста	Мешканці села	Мешканці с.м.т.

5. Важливим чинником у процесі вивчення релігійності молоді є питання самоідентифікації представників молоді з тією чи іншою конфесією. Отримані результати свідчать, що більшість опитаних ідентифікують себе з православ'ям, Таких 86,3 %. Так, в опитуванні 2000 р. цей показник становив 85 %, а в 2006 р. – дійшов до позначки у 96 %. Близько 0,4 % (0,7 %) опитаних є греко-католиками. Наявність цієї конфесії у нашому регіоні пояснюється процесами переселення радянським керівництвом частини населення Західної України після її приєднання до СРСР. 2,2 % (0,65 %) опитаних віднесли себе до прихильників протестантських громад. Це зростання в певній мірі пов'язане з появою та зростання харизматичних громад, що фіксується в статистичних звітах останніх років в Україні. Представники інших віросповідань складають менше 1,6 %.

6. У зв'язку з цими змінами в релігійному житті незалежної України студентам було запропоновано оцінити релігійну ситуацію в країні. Результати опитування показали, що цілком нормальною її вважають 9,7 % (у 2006 році – 11,9 %) опитаних; напруженою, але не складною – 13 % (12,3 %); складною – 27 % (27 %); складною, але такою, що має тенденцію до нормалізації – 6,6 % (6,8 %); 43,7 % (42 %) не змогли дати чітку відповідь на поставлене питання. У цілому стан міжконфесійних відносин сприймається як складний і достатньо напружений. Значна частина респондентів не визначилась зі своєю відповіддю через відсутність знань про сучасний стан проблеми та тенденції релігійних процесів в незалежній Україні. Це в певній мірі пов'язано з відсутністю курсу “Релігієзнавство” як самостійної

нормативної дисципліни у ВНЗ. Таким чином, однією з можливостей виправити ситуацію є більш ґрунтовний розгляд релігієзнавчих питань в межах курсів “Філософія” та “Історія України”.

7. Відповіді на питання: “Якою, на Вашу думку, має бути релігійна орієнтація України?” засвідчують, що 32 % (у 2006 році – 34,6 %) респондентів вважають, що в релігійному житті України має домінувати Українська Православна Церква (Київський Патріархат); 11,5 % (8,1 %) – Українська Православна Церква (Московський Патріархат); 0,75 % (1,5 %) – Українська Греко-Католицька Церква, а на думку 48 % (36,0 %) опитаних відносини між християнськими конфесіями мають будуватись на принципі світоглядного плюралізму.

Такий високий відсоток прихильників толерантності стосовно інших віросповідань в українському традиційно православному середовищі є результатом чинності закону про свободу совісті і релігійні організації в Україні, прийнятого Верховною Радою 23.04.1991 року, і свідчить про притаманну українцям віротерпимість.

8. Херсонщина належить до регіонів, в яких значним є поширення мережі нових релігійних течій та нетрадиційних церков. Як зазначає проф. Л. Филипovich, більше половини прихильників нових релігійних течій складає молодь [9, с. 71]. Саме тому під час дослідження постало питання про ставлення студентської молоді Херсонщини до нетрадиційних релігійних течій. Виявилось, що позитивно ставляться до них лише 2,1 % (у 2006 році – 5,4 %); негативно – 41,2 % (50,8 %); нейтрально – 56,7 % (43,8 %) опитаних (табл. 5). Проте, уточнююче питання (“Назвіть відомі Вам нетрадиційні релігійні течії, які існують в Україні”) показало, що більшість студентів надто слабо орієнтується у тому, які релігійні організації для України є нетрадиційними, до таких часто зараховували баптистів. Крім того, достатньо велика кількість респондентів взагалі не могла вказати жодну нетрадиційну релігію або новітній релігійний рух, поширений в Україні.

Таблиця 5.

Ставлення молоді до нетрадиційних релігійних рухів

Позитивне	2,1 %	4,5 %	1,7 %
Негативне	41,2 %	43,5 %	41,1 %
Нейтральне	56,7 %	52 %	57,2 %
	Всього опитано	Чоловіки	Жінки

Позитивне	2,1 %	3,7 %	0,7 %	0 %
Негативне	41,2 %	36,2 %	47,8 %	42,2 %
Нейтральне	56,7 %	60,1 %	51,5 %	57,8 %
	Всього опитано	Мешканці міста	Мешканці села	Мешканці с.м.т.

9. Останнім часом можна спостерігати підвищену увагу представників влади до діяльності релігійних громад. Саме тому в анкету було включено питання “Як Ви ставитесь до того, що деякі політики високого рангу відвідують богослужіння і потім це широко висвітлюється в ЗМІ?”. Отримано такі результати: 62 % (у 2006 році – 61,1 %) опитаних вважають, що це звичайний популізм, адже віра людини є справою суто особистою; 6,8 % (10,4 %) – що це аморально; відповідно 6,3 % (8,5 %) та 9 % (4,7 %) оцінюють це як вияв демократизації суспільства і зазначають, що поведінка політиків – гарний приклад для простих людей; 15,9 % (15,3 %) респондентів не змогли дати чіткої відповіді на питання. Таким чином, молодь у цілому не схвалює практику висвітлення у ЗМІ відвідування

богослужінь політиками високого рангу, однак звертає на себе увагу й те, що більше 15 % опитаних вважають це виявом демократизації суспільних відносин.

10. Зважаючи на велике значення збереження сімейної церкви як запоруки релігійності суспільства, було запропоновано питання про можливість шлюбу з представником іншого віросповідання. З усього числа опитаних 33 % вважають, що інша віра майбутнього чоловіка або дружини не є перешкодою для укладення шлюбу, тоді як у як в 2000 р. цей показник становив лише 9,0 %, а у 2006 р. – 36,9 %. Респонденти чоловічої статі виявились більш толерантними щодо такого вибору: 39 % зазначають, що це для них не перешкода. Серед представниць жіночої статі цей показник становить 32 %, отже, для них релігійна орієнтація майбутнього чоловіка є питанням більш принциповим.

Цікаво, що прийняти віру майбутнього супутника життя задля укладення шлюбу, виявився готовим лише 1 респондент із 497 опитаних. Навпаки, погодились би укласти шлюб, якби майбутній чоловік (або жінка) прийняли їх віру, 8,7 % (у 2006 – 10,1 %) від загальної кількості учасників соціологічного дослідження, причому розбіжності в оцінках за статевою ознакою незначні (7,3 % – хлопці і 8,9 % – дівчата). Зросла кількість тих, хто висловлює свою категорично негативну позицію щодо укладення шлюбу із представниками іншого віросповідання до 18,3 % (у 2000 р. таких було 25,7 %, а в 2006 – 13,1 %), із них, 14,5 % – хлопці, а 18,9 % – дівчата). Отримані результати підтверджують важливість релігії для молоді.

11. Зважаючи на те, що в майбутньому саме сучасна молодь буде визначати перебіг релігійних процесів в Україні, в анкету було внесене питання: “Чи погоджуєтесь Ви з думкою, що було б краще, якби молодь більш активно включалась в релігійне життя України?”. Отримані результати зведено у таблицю, яку можна порівняти з результатами опитування 2006 року:

Так	48,7 %	43,5 %	49,5 %	44,9 %	54,4 %	48,2 %
Ні	16,3 %	26,1 %	19,4 %	21,4 %	9,9 %	14,5 %
Не знаю	35 %	30,4 %	31,1 %	33,7 %	35,7 %	37,3 %
	Всього опитано	Чоловіки	Жінки	Мешканці міста	Мешканці села	Мешканці с.м.т.

У 2006 році:

Так	43,5 %	49 %	42,2 %	38,6 %	48,4 %	51,7 %
Ні	17,1 %	21 %	16,4 %	20,5 %	9,7 %	10,4 %
Не знаю	39,4 %	30 %	41,4 %	40,9 %	41,9 %	37,9 %
	Всього опитано	Чоловіки	Жінки	Мешканці міста	Мешканці села	Мешканці с.м.т.

Таким чином, можемо спостерігати, що молодь не поспішає долучатись до релігійної діяльності. Це може бути пов'язане з тим, що існуючі в Україні релігійні організації або неспроможні серйозно зацікавити та залучити молодь, або ухиляються від здійснення активної місіонерської діяльності.

12. У ЗМІ досить часто можна зустріти повідомлення про велику кількість віруючих, які відвідують різдвяні та великодні богослужіння. З цього досить часто роблять висновок про значну релігійність українців. Для дослідження участі молоді в такій релігійній діяльності в анкету було включено питання: “Чи часто Ви ходите до церкви (мечеті, синагоги тощо)?”

Були отримані наступні результати:

Лише на великі свята	72,6 %	69,6 %	71,3 %
Регулярно	14,9 %	8,7 %	15,9 %
Ніколи не відвіую	12,5 %	21,7 %	11 %
	Всього опитано	Чоловіки	Жінки

Лише на великі свята	72,6 %	66,7 %	76 %	83 %
Регулярно	14,9 %	16,9 %	12,9 %	13,3 %
Ніколи не відвіую	12,5 %	16,4 %	11,1 %	3,7 %
	Всього опитано	Мешканці міста	Мешканці села	Мешканці с.м.т.

Отримані результати підтвердили тенденцію, яка є характерною не лише для України, а і для усіх центрально- та східноєвропейських країн. Так, за даними Центра Разумкова у листопаді 2010 року понад 70 % опитаних назвали себе віруючими. Але в середньому щомісяця богослужіння відвіують приблизно 18–20 % населення України. Проте існує різниця за регіонами: Центр – 11–12 разів на рік, Захід – 22–23 рази, Схід та Південь – 7–8 разів. Це означає, що західноукраїнці відвіують храми так часто, як італійці, португальці і словаки; мешканці Центру – як словенці, швейцарці, західні німці, британці і голландці, а українці Півдня і Сходу – як французи, естонці, латиші, албанці та частіше за болгар, росіян, чехів, східних німців, шведів, данців [4].

13. Окрім участі у богослужіннях, важливим чинником є знайомство з релігійною літературою. Читання такої літератури сприяє духовному зростанню людини та дозволяє краще орієнтуватись у віроповчальних аспектах своєї конфесії. Показово, що при відповіді на запитання “Чи цікавитеся літературою релігійного спрямування”, лише 3,6 % (у 2006 році – 4,1 %) опитуваних констатували, що регулярно читають таку літературу. Решта, тобто 9,7 % (13,7 %), зазначили, що читають релігійну літературу нерегулярно, 50% (50 %) – дуже рідко і 36,5 % (32,2 %) – взагалі її не читають.

Проведене нами соціологічне дослідження показує, що процес формування релігійності студентської молоді Херсонщини в своїх загальних проявах відповідає тенденціям, які характерні для населення Центрально-Східної Європи. Проте рівень обізнаності студентів із сучасним станом та тенденціями розвитку релігійних процесів в Україні є недостатнім. Це може стати перепоною для активної участі молоді в релігійному житті незалежної України, а за певних умов перетворити молодь в об’єкт для маніпуляцій з боку тоталітарних релігійних лідерів та різноманітних псевдопророків. Тому зусилля академічної спільноти мають бути спрямовані на посилення гуманітарної і, зокрема, релігієзнавчої підготовки студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаврилова Н. Современная религиозность. Во что и как верит молодежь Украины. – LAP LAMBERT Academic Publishing, 2010. – 148 с.
2. Гаврілова Н., Кисельов О. Релігійність української молоді: раціональний вибір чи спонтанний крок? [Електронний ресурс] / Наталія Гаврілова, Олег Кисельов. – Режим доступу: <http://www.religion.in.ua/main/analitica/10564-religijnist-ukrayinskoyi-molodi-racionalnij-vibir-chi-spontanij-krok.html>
3. Дудар Н. Релігійність українського суспільства: останні дослідження // Людина і світ. – 2003. – № 1. – С. 8–13.
4. Єленський В. Релігійність українського суспільства: головні тенденції змін. [Електронний ресурс] / Віктор Єленський. – Режим доступу: <http://dc-summit.info/razdely/vera/1594-religijnist-ukrainskogo-suspilstva-golovni-tendencii-zmin.html>
5. Єленський В. Релігія і покоління // Людина і світ. – 2003. – № 7. – С. 18–21

6. Недзельський К.К., Поліщук І.Є., Галіченко М.В. Релігійні орієнтації студентської молоді Херсонщини // Південний архів: Зб. наук. праць: Іст. науки. – Херсон, 2007. – Вип. 26. – С. 280–287.
7. Паращевін М. Релігія та релігійність в Україні / За ред. С. Макеєва. – К.: Інститут політики, Інститут соціології НАН України, 2009. – 68 с.
8. Поліщук І.Є. Сучасна релігійна ситуація та релігійні орієнтації студентської молоді // Південний архів: Зб. наук. праць: Іст. науки. – Херсон, 2001. – Вип. 7. – С. 92–96.
9. Филипович Л.О. Нові релігійні течії в Україні: загальні закономірності та регіональні особливості // Південний архів: Зб. наук. праць: Іст. науки. – Вип. 11. – Херсон, 2003. – С. 67–77.

Полищук И.Е., Галиченко М.В.

**РЕЛИГИОЗНОСТЬ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ ХЕРОНЩИНЫ
(ПО МАТЕРИАЛАМ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ 2011 ГОДА)**

Статья знакомит с результатами социологического исследования, которое было проведено кафедрой философии и социально-гуманитарных наук Херсонского государственного университета, целью которого было изучение религиозных ориентаций студенческой молодежи Херсонщины.

Ключевые слова: молодежь, религиозные ориентации, толерантность.

Polishchuk I.E., Galichenko M.V.

**THE RELIGIOSITY OF THE STUDENTS OF KHERSON REGION (BASED ON THE MATERIAL
OF SOCIOLOGICAL STUDIES OF THE YEAR 2011)**

In the article exposition results of sociological research of teachers of department of philosophy of the Kherson state university devoted the problems of religious orientations of student young people of Kherson region.

Key words: youth, religious orientation, tolerance.

УДК 37.034

Степанова О.А.

**МОЛОДІЖНЕ УГРУПОВАННЯ СКІНХЕДІВ:
СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ СУБКУЛЬТУРИ**

У статті розглядається історія виникнення молодіжного угруповання скінхедів. Авторка досліджує соціальний портрет субкультури, ставлення до неї сучасної студентської молоді.

Ключові слова: молодіжна субкультура, скінхеди, нацизм, неонацизм, соціальний екстремізм.

Постановка проблеми. Останнім часом у нашій країні відбулися значні політичні, соціально-економічні, правові зміни, соціальна й політична система України вступили в нову фазу свого розвитку, що особливо відобразилося на підлітках та молоді.

Сьогодні неповнолітні та молодь часто надані самі собі; не знаходячи підтримки в сім'ї та в навчальних закладах, вони збираються в групи, як це характерно віку, і дорослішають, як вийде. Так з'являються молодіжні субкультури як система цінностей, установок, моделей поведінки, життєвого стилю певної соціальної групи (молоді), яка є цілісним утворенням у межах домінуючої культури. Субкультурні атрибути, ритуали як стійкі зразки поведінки, а також цінності відрізняються від цінностей панівної культури, хоча й пов'язані з ними. Молодіжні субкультури є наслідком свідомого пошуку нової ідентичності, вибудовування нового стилю. Джерелом їх є романтизовані та ідеалізовані образи іншої цивілізації, культури ("культурні міфи", "культурні утопії"). Часто такі групи